

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

6 Iustitia particularemne habeat materia[m] an vero circa aliaru[m]
passiones & materias versetur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

pter honestum particulare bonum fengaliter vivit, & tamen nullo dicitur legis respectu imo forsan, odium eius habet, quia odio habet prelatum. Ob idque si opus aliam non haberet honestatis rationem nunquam propter legem illud exequeretur. Rursum, opus

Secunda ratio.

virtutis facere propter obedientiam, alia rationem habet quam illud facere propter alium, honestum finem, sicuti & ieiunium frangere propter famem, aut ex contemptu legis, diversa sunt vitia, ergo & obedientia & temperantia diverse sunt virtutes. Alias profecto si quam impugnamus opinionem, vera esset, nulla opus esset speciali virtute obedientia, sed sufficerent virtutes alie, in quarum materiis obedientia versatur. Accedit

Aristot.

& Aristot. testimonio, Primum ait 5. Ethic. complures in proprijs posse vti virtute, quatenus nequeunt in ordine ad alterum. Et 3. Polit. ca. 3 ait non esse eandem virtutem viri boni & boni civis, bonus autem civis est, qui bono publico probe inseruit. Alia est ergo legalis virtus, quae ad hoc inclinatur ab alijs particularibus. Quia age, Aristot. expressit 5. Ethic. r. duas distinguit iustitiae virtutes, legalem & particularem ex diversitate obiecti, quarum prioris obiectum dicit esse iustum legitimum & legale, posterioris vero aequum quod est ad privatam personam. Sicuti in naui alia est virtus remigari, pura industrie remigare, etiam si de salute nauis nihil cogiter, alia vero gubernatoris eandem procurantis salutem, ergo iustitia legalis non solum dicitur rationem generalem omnium virtutum, sed etiam specialem virtutem. Vnde ad primum Buridani argumentum, negatur particularem virtutem ad bonum commune per se suum referre opus, sed hoc illis praestat iustitia legalis, sicuti particularis virtus non est charitas, nisi quatenus à charitate referatur in Deum. Et ad proterum Aristot. auctoritatem respondetur ipsum non affirmare, quod magnificentia operetur ob bonum commune, sed ait esse utilem multitudini. Neque vero fortitudo in idem per se inclinatur commune bonum. Aliud enim est, quod bellum non sit principi indicandum aut suscipiendum nisi propter commune bonum, aliud vero quod cuiusque militis fortitudo ad idem se referat bonum.

Ad primum arg. Buridani.

Ad alit ex Aristot.

Ex his ergo facilis fit descensus ad principalem argumentorum solutionem, Ad primum enim respondetur iustitiam quae nu-

mero ponitur cardinalium, non esse legalem & generalem, sed specialem. Quod autem aliarum nullam, pura neque temperantiam neque fortitudinem, diuidamus in generalem & particularem, ratio est quod sunt, ut supra diximus, in appetitu sensitivo qui non se extendit ad commune bonum, sed circa particularia versatur, iustitia vero quae est in voluntate intellectuale sequente cognitionem, ad idem tenditur commune bonum. Ad tertium respondetur, quod quia peculiare cuiusque bonum refertur in commune & publicum potest, sit vi legalis iustitia omnibus imperet singularibus virtutibus, ac perinde omnium opera dicantur aequitate, sicuti & cuncta vitia, iniquitates, secundum illud 1. Io. 3. Omne peccatum est iniquitas. Ad quartum tripartitum argumentum respondetur, quod etsi legalis iustitia abunde sufficiat per suum imperium cuncta virtutum opera referre in bonum commune, nihilominus requiritur iustitia particularis ad eligendum actum respectu sui proprii obiecti, sicuti & requiruntur virtutes alie particulares. Neque vero bonum commune & priuatum ea sola ratione differunt, quia vnum & multa, sed quia alia est ratio communis boni, atque alia singularis, sicuti alia est ratio totius, atque alia partis. Quare Aristot. 1. Polit. eos subdant, qui putabant civitatem non aliter a domo differre, quam differunt multum & paucum. Attamen quia inter partes eiusdem familiae, ut supra dictum est, non est propria ratio iusti, non distinguitur tertia species iustitiae.

ARTICVLVS VI.

Virum iustitia particularem habeat materiam, an vero circa aliarum passiones & materias versetur.

Quoniam dictum est particularem iustitiam esse specialem virtutem, quae habet peculiarem rationem obiecti quaeritur, virum peculiarem sibi quoque vendicet materiam? Et arguitur à parte negativa. Aug. lib. 8. 3. q. ubi virtutes animi quibus in hac vita spiritualiter vivitur, distinguitur in quatuor quae sunt Temperantia Prudentia, Fortitudo, Iustitia, subdit quod iustitia per

Gloſſa. per omnes diffunditur, cui conſonat gloſſa ſuper illud Genef. 1. F. iuuus quartus ipſe eſt Enphraſes, quod interpretatur frugifer: quæ dicit ob id non meminiffe ſcripturam contra quos perſuſur ſicut dixit de cæteris tribus, quod iuſtitia quæ quantum locum inter virtutes tenet, ad omnes animæ partes pertinet. Secundo arguitur, Si iuſtitia peculiarem ſibi vendicaret materia, coeſſet quod proprie circa operationes verſatur reliquæ vero circa paſſiones. Attamen Philoſophus 2. Ethic. moralem virtutem circa voluptates, & triſtitias verſari docuit: ergo & iuſtitia verſatur circa eaſdem, eo poſſimum quod operationes iuſtitie, vt ſupra dictum eſt, corruptis affectionibus impediuntur. Nam turpis concupiſcentia originem, & fomentum adulterio miniſtrat, quod eſt iniuſtitiam, & auaritia pecuniæ impedimento eſt virtuti iuſtitie, ne debitum perſoluat ergo iuſtitia non eſt aſcribenda particulari materia. In contrarium eſt quod Ariſtot. 5. Eth. potuit iuſtitiam, quæ eſt pars virtutis, hoc eſt ſpecialis virtus, quæ verſatur in actionibus puta in commerciis hominum emendandis.

Ariſtot. Quæſtio hæc nihil ad legalem iuſtitia attinet, nam ſi cunctis virtutibus imperat, inde ſit conſequens vt omnium materia ſit ſibi ſubdita, quauis eius oculus ad operationes potius aſpiciat. At enim 5. Ethic. Philoſophus, quod lex fortia opera præcipit, & quæ temperati, & quæ manſueti, &c. Sed quæſtio eſt de iuſtitia particulari. De quo duæ conſeſiones ſtatuuntur Prior eſt Iuſtitia non verſatur circa totam materiam omnium virtutum, ſed ſolum circa externas actiones, & res probatur. Vniuerſa rerum ſylua quæ noſtro ſubſunt arbitrio, atque ad rationes normam emendari poſſunt: eſt materia moralium virtutum. Inde enim virtus dicitur moralis, quod morum eſt compoſitio & collectio. Sunt autem tria genera quæ noſtre ſubduntur voluntati, nempe affectus animi, actionesque externæ, ac demum res ipſæ quæ in noſtrum veniunt vſum; homo vero ad alterum per actiones tantum ordinatur & res: nam paſſionum moderatio & mitigatio ad hominis in ſe ipſo proprie rectitudinem pertinet. Cum ergo iuſtitia hoc a reliquis virtutibus diſtet, quod reliqua hominem in ſe

ipſo componunt, iuſtitia vero inter plures æquitatem cõdituit, ſit vt propria materia iuſtitie ſint operationes & res, puta honorem debitum alteri deſerere, & contumeliis abſtinere, pecuniam & vel quæcumq. aliam rem creditori debitam reddere. Poſterior conſeſio Iniuſtitia non verſatur circa paſſiones internas, animi affectus. Hæc ex ſuperioris ratione colligitur, explicatur autem duabus aliis. Primo ex parte ſui ſubiecti, quod eſt voluntas. Enimvero voluntatis actiones neque rem habent neque nomen paſſionum, vt 1. 2. q. 2. ar. 3. inde S. Tho. rōcitur, quod paſſio ſecum aſfert corporalem tranſmutationem, quæ proprie in ſolo eſt appetitu ſenſibili. Cum ergo iuſtitia non ſit niſi in voluntate, non verſatur circa paſſiones. Item quia materia iuſtitie, vt modo diximus, in eo poſita, eſt quod eſt ad alteram cum ergo latentes paſſiones non proxime ordinantur in alterum, ſit vt hæc virtus non ſit circa paſſiones. Conſeſiones iſtas non tantum apud D. Thom. verum & plane apud Ariſtot. 5. Ethic. inuenias. Quare illorum qui eius doctrinam ſtudio contemplati ſunt, nemo eſt qui eas inſicetur. Nihilominus, non nulli Nominaliæ, vt Burid. 5. Ethic. q. 1. imitatur quod D. Thome ſententiam conſtituat differentiam inter materiam iuſtitie & aliarum virtutum. Imo vt omnes inquit virtutes in voluntate ſunt, ita & omnes, ac paſſiter iuſtitia, reprimere habent paſſiones quæ ſuam cuiuſq. electionem impediunt. Ea vice verſa cætera virtutes circa operationes quoque ac res verſantur. De quo tamen doctore magis eſſet mirandum, quod tantum in ſuperficie legerit Ariſtot. Tertia autem argumentorum eius ad illud principium reſoluitur. cuius iam ſupra fallitatem aperuimus Principium vero eſt hoc, Cuiuſque virtuti in incumbit rectam facere electionem circa ſuum obiectum ſunt autem paſſiones multæ iuſtitiam perturbantes, ne debitum cuique reddat, vt amor odium, auaritia, turpis cupido, & ſimiles; ergo iuſtitia minus eſt paſſiones has reprimere. Verſatur ergo iuſtitia circa paſſiones. Et vice verſa, fortitudo & temperantia non ſolum circa paſſiones, verum & circa actiones ipſas exteriores & res verſantur, nam comedere ac bibere, quando & vbi oportet, ſunt operationes exteriores, & tamen ſunt temperantia. Atque ad eſca

Vltima conſeſio.

Prima rō conſeſionis.

Buridā.

noſtra

Rō Buridam.

noſtra

SOTO
IURE
LOGICUS
DIE
13

& potius sunt tres circa quas eadem virtus versatur: non ergo tantum circa internas illecebras, verum & circa operationes vice sua fingitur. Pari modo strenue pugnare, est exterior operatio, quae tamen a fortitudine proficitur: ergo permixta est materia iustitiae & aliarum virtutum atque adeo defendi non potest, quod iustitia versetur circa operationes externas, alii vero circa passionem. Et arguitur praeterea in gratiam istorum contra fundamentum S. Tho. Si iustitia non versaretur circa passionem, maxime quae per illas homo ordinem non habet ad alterum, hoc autem est falsum, quia ira & concupiscentia alienae uxoris sunt iniuriosae proximo, ut supra diximus, ergo illa reprimere pertinet ad iustitiam. Par etiam arguitur de temperantia & fortitudine. Etenim si virtutes illae non versarentur circa externas operationes, maxime quia per illas non bene homo afficitur erga se ipsum, hoc autem est falsum, quia cibo & potu ex virtutis praescripto vii, hominem respectu sui ipsius adornant, ergo temperantia versatur circa illas operationes. Hinc ergo isti colligunt unamquamque virtutem in duas esse secandam, videlicet ut una iustitia sit in appetitu ad reprimendum passionem, atque altera in voluntate ad faciendam electionem. Et simili ratione una sit temperantia in concupiscentia, & alia in voluntate, unaque similiter fortitudo in irascibili, atque in voluntate altera. At vero quam isti pugnantem Arist. aduersentur, oculatissimus quisque iudex esto. Etenim Ethic. nullum adscribit subiectum temperantiae & fortitudini nisi appetitum sensitivum. & lib. 3. ca. 10. expresse id de temperantia confirmat. Et lib. 5. cap. 1. non aliud designat subiectum iustitiae quam voluntatem, ubi ait esse habitum volendi iusta. Sed quando Arist. id non docuisset, ratio ipsa efficax, est quam iam super declarauimus. Enimvero temperantia vniuersas affectiones appetitus concupiscentis reprimere sufficit, quomodo cumque illas consideres, siue ut sunt impedimenta ipsius temperantiae, siue iustitiae, siue cuiuscumque alius virtutis, quae propter supereroganeum est aliam illic ponere virtutem ad easdem sedandas. Et idem est de fortitudine respectu irascibilis, nulla ergo illic collanda est iustitia, quandoquidem reliquae ei satis ancillantur. Quod profecto nemo

inicias ire possit, qui Arist. intellexerit, si Ethic. ubi medium iustitiae non ait esse medium rationis inter affectus, sed medium rei, ut illico dicturi sumus. Item manifestissime arguitur contra istos. Affectiones appetitus concupiscentis sicut sunt virtuti iustitiae impedimento, ita & nonnunquam virtuti fortitudinis, ergo si illa ratione ponenda est iustitia in concupiscentia, eodem iure ponenda est & illic fortitudo, & aequa ratione in irascibili temperantia, quod esset cunctas indocte commiscere virtutum sedes. Igitur ut semel istorum Achillem in ipsos obuertamus, nihil in uertutum ordine admitti debet superuacaneum, temperantia autem sufficit in concupiscentia, & fortitudo in irascibili, ergo illic nulla opus est virtute iustitiae. Rursus, sedatis passionibus appetitus sensitivus, voluntas ex se sola rectam facit electionem, quia per se inclinatur ad opus bonum, ergo in voluntate ad hoc munus non opus est aut temperantia, aut fortitudo, sed tantum iustitia respectu alieni boni. At vero ne vllus tibi reliquus fiat scrupulus, quando dictum est nullas per se passionem ad iustitiam pertinere, intelligitur tanquam eius materia, nam tanquam eius effectum & quodammodo finem, certum est, quod illam sequitur gaudium, sicuti iniustitiam tristitia. Ad quippe Aristot. 5. Ethic. Non est iustus qui non gaudet iustis operationibus. Et li. 8. Delectatio, inquit, est virtutis finis, ob quam studiosi operantur, sicuti & qui praue agunt, tristitia illico praemittitur. Ex quo fit illud 2. Ethic. quod aduersarij nobis obijciunt, videlicet moralem virtutem circa uoluptates & iustitias esse, si intelligantur tanquam circa materiam, solis virtutibus appetitus sensitivus congruere, si tamen sic intelligatur, quod nulla sit moralis virtus quae non legitima generet & meretur pellat iustitiae etiam commune est.

Ut autem solutiones argumentorum contrariae opinionis clarescant, respondetur ex ordine ad vniuersa. Ad primum ergo in fronte questionis positum respondetur, quod iustitia particularis, licet essentialiter ad unam partem animae, puta ad voluntatem, in qua sita est, pertineat, tamen quia voluntas aliquas partes mouet atque ad sua officia applicat, sit ut iustitia non quidem directe, sed tamen per quendam

Altera
rō in
S. Tho.

Aristot.

Rō effi-
cix con-
tra pfa-
tam opi-
nionē.

Aug. eam redūdantiam ad omnes effundatur. Ethoc quantum ad glossam, de Euphrate, qui comparatur iustitiæ ad omnia diffluenti. Nam Aug loco citato aliter secundum intellectum diui Thomæ distinguit illas quatuor virtutes animi. Virtutes enim cardinales dupliciter vsurpantur. Vno modo vt sunt speciales virtutes, suis obiectis distinctæ. Alio vero, vt quatuor designant modos vnicuique virtuti competēter. Aut enim, quod prudentia est cognitio rerum appetendarum & fugiendarum. Temperantia vero est refrenatio cupiditatis ab his quæ temporaliter delectant, Fortitudo est virtus animi aduersus ea, quæ temporaliter molesta sunt Iustitia est quæ per ceteras diffunditur, dilectio Dei & proximi. Secundi argumenti responso materiam luculentis dilucidat. Enimvero inter internos affectus atque externos actiones & res ipsas talis est ordo, quod actiones medio sunt loco inter affectus qui earum sunt principia, & res quæ sunt earum dem materia. Passiones ergo, scilicet ira, cupiditas, auaritia &c. per seipsas neque pro sunt quidem proximo neque nocent, atque adeo sic consideratæ nihil attinent ad iustitiam: ob idque diximus talium per se mitigationem affectuum ad ipsum habentem in seipso attingere: nocent autem aut profunt proximo per externas operationes. At vero quod quis alteri nocuus sit aut iniurius ex duplici defectu oriri solet, nempe vel ex voluntatis iniquitate, vel ex praua affectione sensitui appetitus. Exempli gratia, potest quis alteri rem aliquam surripere aut damnum dare, non quidem ex cupiditate habendi, sed ex voluntate nocendi. Immo posset quis isto modo violare alterius torum, non ob voluptatem carnis, sed tantum vt noceat Et econuerso, ut plurimum consuevit, potest quisquam rem eripere alterius, non quidem ex animi iniquitate, quia mallet non nocere, sed ex cupiditate. Discerne ergo virtutum officia, suumque cuique tribue. Emenda io rectificatioque operationis quatenus æquitatem ad alterum important, functio iustitiæ est. Quatenus vero ex corrupto affectu iniquitas oboritur, pertinet ad alias virtutes, vt ad liberalitatem, quæ auaritiam moderatur, & ad temperantiam quæ restinguit cupiditatem, &c. Attamen quoniam exteriores

actiones non fortiuntur speciem ab internis motibus, sed a rebus ipsis, fit vt eadem actiones potius sint materia iustitiæ, quam aliarum virtutum. Quod si demum scisciteris, quid opus erat accumulare actiones & res, nam cum in actione intelligatur obiectum, & per obiectum designetur actio, satis erat alterum ponere. Respondetur nõ esse otiose dictum nam aliquæ sunt actiones, quæ non propriè versantur circa res, hoc est, circa possessiones, vt honorario & de honoratio, munitatio, laudatio, &c. atque aliæ quæ consistunt in rerum vsu, sicut pecuniæ donatio, ablatio: rerumque quarumlibet restitutio, & omnia hæc sunt iustitiæ materia.

Obiectio.

Solutio.

ARTICVLVS VII.

Verum medium iustitiæ sit medium rei, eiusque actus, ius vnicuique suum tribuere.

Quoniam definitum est iustitiam esse virtutem, & virtus omnis consistit in medio, quod suo actu constituit, cõsequitur ut perferremur an medium iustitiæ sit medium rei eiusque actus, ius suum vnicuique tribuere. Et arguitur a parte negatiua. Definitio generis, scilicet moralis virtutis, vniuersis speciebus æqua ratione conuenit. Aristot. vero 2. Ethic. cap. 6. definit virtutem esse habitum electiuum, qui in mediocritate consistit, ea quæ est ad nos definita ratione. Et subdit hanc mediocritatem consistere inter duo vicia, puta inter duas affectiones, quarum altera exuperans est altera vero deficiens, ergo & medium iustitiæ inter passiones constituitur. Secundo arguitur. In his quæ sunt simpliciter bona, non est accipere superfluum aut diminutum, atque ad hoc neque medium, cuius exemplum Aristot. 2. Ethicorum in virtutibus ponit virtus enim quo maior, eo melior. Iustitia autem, vt habetur 3. Ethicorum. cap. 1. versatur circa id, quod est simpliciter bonum, hoc est absolute in se bonum, quales sunt honores ac diuitiæ: ergo tale obiectum iustitiæ non consistit in medio. Tertio. In prædicta diffinitione virtutis propterea dixit Aristot. virtutem esse habitum in mediocritate consistentem, prout in ordine ad ratio definitur, quod non respectu quorum-

Arg. 1.

Arg. 2.

Arist.

Arg. 3.

O 3 cunque

SOTO
IURE
CIVILI
DIT
13